

ପାତାଳାଭ୍ୟାସ

ଶିର୍ଷକାରୀ

पृष्ठा २८ । VOL-I No:1 गंगटोक युल्सा /GANGTOK YULSA- गांडन्तोक युल्सा AUG-2002 साप्ती क. 3/-

ନୀତି କୁର୍ଦ୍ଦିତ ଲୋକ ସକ୍ଷମ ସମ୍ମାନ

ଦେଖିବୁ ଗାଁଏ ଫୁଲିବୁ ଏବୁ କୁଣିରେଖିବୁ ଯୁଧ କାହାରାପ ନେଇଥିବେ ଏ ଦେଖିବୁ ପିଲାପ କାହାରା
ଯଦୟ ତାଣୁଟିରେ ତନେବେଳୀପା ହନ୍ତାନ୍ତାପ କେନ୍ତାରା ଏହାର ଏହା ଏହା ନେଇ
ବୁଦ୍ଧିମେ ଗୋଟିଏକାଳୀ ତାଣୁଟି କିମ୍ବା କିମ୍ବା ନେଇବା ଗୁରୁତବର କୁଣିରେଖିବୁ ଯୁଧକା
ନ୍ତରେକାମୁକ୍ତେ କୁଣିରେଖିବୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀମତୀ କୁଣିରେଖିବୁ କୁଣିରେଖିବୁ ମେଲିବୁ

SIKKIM AKADEMY INAUGURATED

Gangtok, Mr. Pawan Kumar Chamling, the Chief Minister of Sikkim Inaugurated the Sikkim Akademy on 6th July 2002 In the Banquet Hall of Sikkim Legislative Assembly Secretariat, Gangtok. The Akademy consists of 31 members

which includes the representatives of eleven different languages spoken in the State. In a houseful of guests and representatives from all sectors, Mr. Chamling, the Chief Guest of the occasion, congratulated the elected members of Akademy.

फालेबुड़ी तामड़ जौनसा

क्षमत्वाद्य जूलाक्षे २१ । अधिक भारतीय तामड बौद्ध संघ
कालेन्द्र जात्याले 'पात्तस्थंग तामड तामडनेवल्ल' गाँधारा
तामड जात्याले धूम, चाद्वाच त्री जातीय पर्वतसानन्दव
वारेभा रथ्या अप्पन्न रथ्या । तभीमा अतिविहार नेत्रान
तामड वैदिकका येन्द्रीय सर्विव अर्जितनाम तामड,
अवकम तामड बौद्ध संघका भन्दाहत्तार तथा छाग
तामड पात्तका गाँधारोकका कुमार योन्जन,
अस्ताता और का कैश्चीप रुचाध्यक्ष जे.वि.स्याढ्यक्ष),
हिन्दौप्रस्तवनामान्तर तन्त्रवाद प्रौक्तोक्तवाद २

—cont. page... 6

ਤਾਕਾਂ ਦੀ ਲਿਜ਼ੂਲੇ ਵਾਡਕਾਂ ਪਾਤਾਂ ?

गाडनोंक । केन्द्रीय व्यापारिनेटको एत
मह महिनाको अन्तिमित्र बसेको दैटरहरू अनुसुचित
जातिहरूको सूची बदल्न नियम अनुसुचित गरेको
र आर्जीदो केन्द्रीय संसदको अधिवेशनमा
अनुसुचित जात र जातिहरू महाप्रभान विधेयक
मन २००२ प्रस्तुत हुने कुग केन्द्रीय संसदीय
भन्नी प्रस्तोत महाजनले बताउनु भएको थिए ।
यो अनुसुचित जातिहरू महाप्रभानमा विधिकम तथा
पाइलेचम बोगाल शब्दका लामड र लिम्बूहरूलाई
पान समावेश भरिने सुनिएको छ वर्षोमध्ये यो
छबरले मिरिकम तथा गीचम बोगालका लामड
र लिम्बूहरूला आसाको त्यात्रो बलाएको छ तर
लामड ३

तामङ् इतिहास गोष्ठी

दार्शनिक, युक्तार्थ ७ । अखिल भारतीय तामङ्ग वीढ़ मंच, कन्द्रीय समितियों आणाऱ्यानामा दृक् दिवसीण तामङ्ग वार्ताको तामाजिक ईततात्स विषयक गोटी दार्शनिलङ्ग स्थित जो हि एत एस हलमा सम्पन्न मरां । अप्युक्त कामाच्यान्तेस तत्त्व तथा दावा वाच्यानबाबू नंवतात्त्वण मरी कार्यक्रम आरम्भ भएको दियो । आधीजक धनेवाट तामङ्ग बुरीडुरस्त असमन्वित अनिवागणहरूमा द्वारा अर्पण तथा व्याच चिनणण पारिएको दियो । विद्वान् छापा जक्ष घोषणाकै सम्परितत्वमा सम्पन्न सो गोर्हापां अतिधिकमा

‘कुट पूर्णिमा’ र ‘साता दाव’ को विविज्ञा भिन्नता किन र कसरी ?

विश्व सामित्रिका वृक्ष महामानव भगवान बुद्धको जीवनको त्रियोगा नेम जात पाणी त्रियोगावन पायन त्रियोग वैशाख पूर्णिमालाई विश्वमरण बौद्धहरूले बुद्ध जयन्ती एवं विभिन्न रूपमा मनाउने गर्दछन् । शीलका, शाइल्याश्रद्ध, विष्णुनाम, लायम, कम्पोडिया लगागत बौद्ध देशहरूमा पनि यो त्रिपुलाई नवाँ वर्ष घाउँको त्रिपुला धरि बडी धूमधामसंग राजकीय सम्मानका साथ मनाउदै आइरहेको छ । यो पूर्णिमालाई तिब्बत, भूटान, भिक्षिकम लदाख आदि दोहरामा "सारा दावा" (बुद्ध पूर्णिमा वा बुद्ध जयन्ती) मनेद भारतीय आदि पाको त्रिपुलार गैंडु पूर्णिमाको दिन मनाउने गरिन्छ । भिक्षिकम : भूटानमा यो दिनलाई अर्भि गजलीप धर्मको रूपमा नै मनाइन्छ । यस

ଶର୍କାରୀ ପ୍ରକାଶନ

25 VOL-1 NO:1 AUG-2002

संस्पादकीय

“ सिक्किम भक्ति वामा एउटा नयाँ फूल... ”
सिक्किम सरकारने भिक्किमका क्षेत्रीय भाषाहरूलाई राजकीय सम्मान दिएको सातौं वर्ष साप्ताह मान्दता प्राप्त अन्य भाषाहरू बगायत ताम्हूमाषाले पनि आफ्नो ताम्यीर लिपिमा पाठ्यपुस्तक तयार गरी गिर्कण केन्द्रमा पाइला टेक्न चक्रम बनेको छ । विष्वपको संधारमा पुगेको ताम्हू भाषालाई पून संरक्षण र संवर्धन गराई ती जातिहरूको अस्तित्व भैटिनबाट जोगाड राख्नु पर्छ, बंदाजनु पर्च्छ अन्ने धिन्तन लिने भूत र एउटै व्यक्ति श्री पवन चार्मालिङ नै हो भन्दा अन्यथा बिलकुले हुने छैन किन भने आजको परिवेशभासिकिमे र सिक्किमको पहिचान भनेको सिक्किमका भाषा, लिपि, भेषभूषा, संस्कृति, परम्पराहरू नै हो अर्थात यहाँको भोटिया, लेप्चा, तामाङ्ग, गुरुङ, लिम्बू, राई, मारार, नेवार, क्षेत्री, बाहुन, सुनुवार, दोर्पा आदि जनसमुदायको मौलिक पहिचानहरू भन्नु नै जाँचको सिक्किमको पहिचान हो । राज्यका यी निधिहरूको विकास प्रवर्द्धन एव संरक्षणका लागि वर्तमान सिक्किम राज्य सरकारको नीति अन्यथादेका भागीदार हुने छ । जसको कारण आज चो त्रि-भाषिक र त्रि-लिपिमा यो “माइस्तोक युव्सा” जन्माउने अनुकूल बातावरण बनेको छ । आशा गर्न सकिन्तु, राज्यबाट प्रत्येक भाषा, संस्कृतिले यसरी नै न्यानो भाषा पाइने रहेमा भविष्यमा यस्ता फूलहरू अभ्यासयौ फल्ने छ । सिक्किम एउटा रमणीय बृद्धीचा बने छ ।

जबकि हामी तामड आफै जसलाई हामा ठुलावढालेआफ्नो मातृभाषामा बोल्दा 'मान्दै खाने भाषा' भन्ने स्थितिमा पुगिसकेका थियो यस्तो विषम परिस्थितिलाई पन्छाएर आज तामडभाषाको पाठ्यप्रस्तक सिक्किममे स्कूल धुउने नानीहरुको झोलामाछ, यन्दा अर्थ पनि सूचनाको अभावमा कति तामडलाई पत्त्यानलागि रहेको छैन । तसर्थ आजको सूचना र सञ्चारको युगमनाति, भाषा, धर्म, संस्कृति, रीतिरिवाजजस्ता विविधताको महत्वलाई सिंच्यत गर्ने अभिलाषामा सिक्किमको फूलवारीमा एउटा नयफल थो "गाडतोक यस्ता" फूला लागिरेहको छ ।

‘गाडतोक युल्सा’-मा तामड भाषा र लिपिको प्रयोग अनियन्त्रित र सचेतनका लागि सूचना अन्तर्राष्ट्रिय भाषा र स्थानीय माझम भाषा छासानेपालीभा समस्त पाठकबन्द माझ परिक्लिको छ। यस्तै ‘गाडतोक-युल्सा’ भन्नाले ‘गाड’ तामड भाषामा ढाँडा र ‘तोक’ तामड भाषामा मन्ज्याहुङ्ग/देउराली, थुम्को र ‘युल्सा’ले बस्ती, क्षेत्र, राज्य आदि अद्यतनी सम्प्रभाष भन्ज्याहुङ्ग/देउराली थम्कोको बस्ती भन्ने बफाउंदा। युजेहो

ତେବେ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଦୁର୍ଗା ସଞ୍ଜାନ୍ତି ପରମା ॥

सिविकम वाग्ज बैद्ध संघ

卷之三

तीनी ताहमर सिंधिअमवा स्या छोड़काड़री स्या आवा, चुड़नारुग
तामड़जेन स्याए मुला । दीक्षा अलानी दीसाम स्याला छोड़ आतावा । स्या
चट्टवा ताथ्यद्वारासे दीक्षातेन मार्गीवा मुला ।

ਹੈਂਦੂਲਾ ਦ੍ਰਿੰਗੀ(ਧਰਮ) ਦੀ ਵਿਖਾ ਲਾਵਾ ਰਾਵਾ ਰਾਵਾਲਾਗਾਮ ਥਾਰੀਝਨੀਨ ਦੀਤੀਵਾ
ਤਾਮ ਸੀਵਕਾਨੇ ਬੈਂਦੂਗੁਲੇ ਥੋਵਾ ਸੇਵਾ ਮੁਲਾ। ਸ਼ਾਲਾ ਛੋਣ ਲਾਵਾ ਤਾਮਡੂਗੁਲੇ ਨੁਲਾ
ਬੈਂਦੂਗੁਲੇ ਲਾਵਾ ਅਤਾਗਾ ਸ਼ਾਲ ਲਾਸੀ ਬੀਕਾਤੇ ਫ਼ਨਕਾਦੂਗੁਲੇ ਹੈਂਦੂ ਸੀਕਾਨੇ ਤਾਮਡੂਗੁਲੇ
ਨਾਤੀਵਾ ਧਿਤਲਾਵਾ ਬੀਸੀ ਮਾਨਧਾਪਾ ਮੀਸੇ ਚਾਵਾ ਮੁਲਾ। ਚੂਲਾ ਸ਼ਾਲਾ ਹੈਂਦੂ
ਧਾਵਾਦੁਗੁ ਬਾਬੀਲਾ(ਖਾਨਾਫ਼ਲਾ) ਹੈਸਲਾ ਬੀਸੀ ਮਹਾਬੀਸੀ ਨੀਮਾ ਥੇਨਦੂਗੁ ਤਿਕਿਕਮਲਾ
ਆਹੀਲਾ ਬੀਸੀ ਬੈਂਦੂ ਸੰਘਰੇ ਗੋਈ। ਥੇਨਦੂਗੁ ਤਿਕਿਕਮਲੀ ਧਾਤਦੀਤ ਲਾਵਾਰੀ ਖਾਵਾ
ਹੈਲਾ।

चुराडबा स्या चुडबा, सेमवेन सात्या, स्या वावा, ओळ्यापा येण
टीक्यापा ग्यात हैन्वा । दान्देदोना चु ग्यातसासी खाबा भौक्कोन तामण घुळवदा
स्या चुडबा ग्यात ज्ञासीनाय स्पान्देनू ग्यात नासोना येण तुर्ह्या टीक्या ग्यातग्याम्
पानीळ चीडोला वीली च तप्प घोर्वलिवा (सच्चावा) वीन्वा मलता ।

जू छोनलिवा ताम(सच्चाना) स्याप्ता ता हिन्दे लोतो फैलीदृगु चूस्तान
स्यातलासी चौदा स्याप्तो वौसम् केन्द्रियावा खात्पा ठीम लातोबा राहंजा
मा ।

॥ह्यादृ शादृप्येता ग्यामरी नीरे शास्त्रो॥

१८ अप्रैल १९९८

卷之三

cont from page 1

କୁଟୁମ୍ବ କେବଳ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀଯକାରୀ ମୁଖ୍ୟମ୍ ହେବାରେ ଏହାର ପିତ୍ରାଚାରୀ କରାଯାଇଛି । କୁଟୁମ୍ବ ବାବାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମହାରାଜୀ ମୁଖ୍ୟ ଦୂରେ ଦୂରେ ଥାଏନ୍ତିରୁ ଥିଲା । ଏବଂ ପ୍ରକାଶ କୁଟୁମ୍ବର ପାପୁ ଦ୍ୱାରା ବୈଷ୍ଣବ ମହାରାଜୀ ମହାରାଜୀ ମୁଖ୍ୟରେ ଦୂରେ ଦୂରେ ଥିଲା । ଏବଂ କୁଟୁମ୍ବର ପାପୁ ଦ୍ୱାରା ବୈଷ୍ଣବ ମହାରାଜୀ ମହାରାଜୀ ମୁଖ୍ୟରେ ଦୂରେ ଦୂରେ ଥିଲା । ଏବଂ କୁଟୁମ୍ବର ପାପୁ ଦ୍ୱାରା ବୈଷ୍ଣବ ମହାରାଜୀ ମହାରାଜୀ ମୁଖ୍ୟରେ ଦୂରେ ଦୂରେ ଥିଲା ।

प्रामाण जनिको उन्पति अवधारणा सान्दर्भिक छानी वाह लामडुको उन्पतिथमि, जि द्वि लामाको "लाम्प लाम्परीन लाम्परी लाम्परी" लाम्प वाह लामाको, स

गुरु रित्योद्धेको जन्मजयन्त्री... पृष्ठ एक बाट
देउरातीमा रहेको ल्योर्टनारस्तुपालाट गुरु रित्योद्धेको प्रतिमा राखिएको रथ याक्का
श्रावस्म भएको थियो । इचाचामा लामा बौद्ध धार्मिक विराध अनुदार अष्ट मंगत, लाम
सूचक तथा छाजाहरुल्लितको लामा गुरुहरु शार्प अधि अनि गुरु रित्योद्धेको रथ र
त्यसका पर्याप्ति विवाहमाना विद्यार्थीहरु, कर्मचारीहरु, विभिन्न बोद्ध धर्मानन्दी श्रद्धालु
मताजनहरु तामह, लार्थ, भोटिया, गुरु वार्ड लगाउता अन्य बौद्धगार्गीलरुको थिनि
सहभागी रहेको थियो । रथ बाबा पूँज राजाको दल्लार वितरण रहेको त्रुकाधाड
गोन्यामा पौर धार्मिक अनुष्ठानमा बदलिएको थियो । धोत्यामा सिकिहम राज्यमा
राज्यपाल तरायत विभिन्न सरकारी उच्चपदस्थ अधिकारीहरुले पाँत गुरु रित्योद्धेको
प्रतिममा सादा बढाउनुको लाई खांस गर्नु भएको थियो । सिविकममा तर्वा १९७८ द
देखि गुरु रित्योद्धेको जन्मजयन्त्रीमा सबै सरकारी कार्यालयमा लार्वणशिक किदृ दिए
आएको हो ।

प्रैगोक्त्वा तामङ् जातिको स्थानी सर्वपठन् ८१

दार्जसिद्ध, जून २३। वर्षित भारतीय तामाङ नौद भूष, प्रेसोक शांखाकी वायोजनाम स्थानीय वेष्टोक गुप्तामा एक दिवसीय 'तामाङ जाति' विषयक संस्कृती सम्मान भए। नेपाल तामाङ धन्दुका केन्द्रीय सचिव इम्प्रेस अतिथि अनितमान तामाको नम्रमे (नम्रसात)। दीप प्रज्वलित गरी गोफिको उद्घाटन गर्नुभएको मात्र साथाङ वानीय संगोच्छामा अधिक भारतीय तामाङ नौद संघ एवं सिक्किम तामाङ बैठक संघर्ष वर्षानु लिमा लाकामा बस्तामा भूमेतै कानून जाति बनि नौद धर्मका विषयका बहुवत दिन भयो।

अधिक भारतीय तातों का केन्द्रीय उत्तराखण्ड पूर्वी तामाङ्ग, पि. के गोम्बेट, गान्तोक दिराकिमसाट उक्काशित हुने क्षेत्राखाम पौडिकाका लम्बादक कुमार घोषन, अ भा ना बैदु लघाय केन्द्रीय द्वादश ए. के दिविस्त, कालेबुडाट उक्काशित हुने जात्युलिङ पौडिकाका समादक लोम्बाड योन्जन बाट बताहरूसे उत्तर क्षेत्रीयामा समाव्य व्यती गर्नु भएको पियो । व भा ता, यो से पैशाङक शास्त्राको अवधार दिविय, रमाइनोको समाप्तित्वमा सम्पन्न खण्डको सो संगीर्णीमा तकलिबाका गान्धा ताम्बा मैमेहरूने दाको वाराधिन देवनाको तारै सुनिलो भाकामा लमह ताम्बा द्वारा ग्रस्तु गर्नु भएको पियो । प्रमुख अतिथिको बतात्वाको कम्तमा बिहितामा लमहले “हामी लामडारु आज नेपालको अतिरुद्गम कुमुदारेकि भारतका विभिन्न राज्यहरू तामै बर्मासिन्ह भैरिएता पैन तामडहरूले आफ्ठो गूल संस्कृत भेष्यकर र जागा बजैसम्भ चाड राखेको पाइएको छ । तर पैन हिमो समाजमा बर्काको रिमीयहरूको अतिकरणमे आज तामडहरूले जह जातिको चाहबाहेको दरी तिहार मनापादि आइहरू तापनि यो तामडहरूको आको सौमित्र चाड होइन भवेन बढाउन बयो । तामडहरूले मानिआएको लोचार चाड तिल्तीहरूले मनिआएको लोचार पन्दा पूर्णो र यो बाजी सौमित्र चाड हो जमलाई जातिबन्ध ५०० यर्द जपाडिरेकि तिल्तीहरू तथा हामी तामडहरूले पैन मानै आइरहेको छ । त्यसैले लोचार मान्दैमा तिल्ती भद्रैनें यो लग हातो आज्ञा नाला १ सम्पन्न द्वा द्वयो धै, सुकृतिगम भयन बान्दू तर दरै तिल्ती जस्ता तिल्तु चाडवाक्षरूपांग हातो सम्बन्ध छैन त्वयो त कैक्यन लामडहरू माथि नेपालको हिन्दू भासकहरूमे दाणाकालेविह नेवरजहस्ती द्वयो तामोमा पर्देन कर्तिने जस्ता डरवास देखाएर नादिएको धैरपरि दिप्को चाड हो । तिल्तीने गणाकालमा दरीको जैता धर्की दैकोडो दाचाबाया रुक्तोको पाँच हौला देखिने पञ्चको छाप नगाएको दूर किं दैन नगोर जीव बारुयो अनि इच्छा साधाग तलामि पाणी भन्दा गरेर आलो रमाइयो नेपाल छहको भितामा गगाउचु धैर्यो, यसरी तामडहरूनाही दरी मानै बाल्य र विवाह तारीएको धियो । अनु भयो । कैक्यनकै जापोलकपक्कारा सहभागीहरू सबैसाई राज्ञी बारापिन एवं जलवानको परीन व्यवस्था गरिएको धियो ।

कालेबुड़री तामड़ जौरसा

के संकेति पालीन, गोलाकार अधिक एवं कृष्ण, लोचिक हिंदूटि मोतगत भादि सहभागी हुन् भएको थिए । व. ना. ता. वौ. र. कालेचुकु लालाकार अधिक एवं सामाका समापत्ति लोलाकार योजनाले बौद्ध बैतालालरप गरी आरम्भ थाएको सो सभामा स्व. महात्मा नेपु लाला वृत्ति दुहुँ शिल्पको भौतिकाल गरिएको थिए । अहिंसिको मन्त्रव्य हिंदै नेताल तामड चाइकाम अलितामान तामडले 'तामड जातियं पहिचान भनेको तामड बाल, संस्कृत, चाइकाम ह ताप्यद बेचभूमाहक हो । तामड योनिक चाइक लोकाह हो यो लंकाट तिच्छीहानको भल्ला पुगाने भएको कुमा बलवत्तु भयो । दैरी हिन्दू चांड हो त्यसलाई तामडहाले मान्यु भनेको वा पा हिन्दू हुन् सो र येरी गोँड जहाँ प जन्मे त्यहीका तामडहरुले बौद्धा ईका लागाउने, जगद्वा राज्य भनेको अजगरक चाला पैरा तुलेको गरी थैन, यहाँ कि तामड जाति बहक अन्य जातिको भीतु नै याईदैन । परस्पर पो छाड तामडको होइन भनेर ठोक्का गर्नु भयो । यसलाई नै उक्तो अर्थीप कुमार योजनाले 'तामडहरुको अल्लो शासन नभएकाले आप्तो मौतिष्ठ धन, संस्कृत चाइकाम विनाउने बचाउन सरकारा गर्ने कुरुक्षा हाँधको ब्रनुशासनमा रहन् पर्छ अनि आफ्काट बुल्लपरेर दौ तिहार जस्ता हिन्दू चाइक हामी बौद्ध भगवी तामडहरुले त्यानु पहां गुड तमड हुस संकल्प बर्नु पर्दै, अनि बन्न ताप्यद समावेस द्रुतिकालको संविधा लिन आवश्यक अपदण्ड परेन्दू रहेए एउटा मैतिक तापा भएप

तामड़ जातिको इतिहास जोखी अंक १ को ताज

नेपालवाट नपाल तामाङ घिरहुको केन्द्रीय वर्धित अविदेशी तामाङ प्रमुख वित्तियि रहन् भएको थिए । न्यसरी नै रासिकम गान्धीजीकामाट थाटेहरु धार्मिक तामाङ तामा जातिया जमजान, यि ता बै ता जातियाकाम छै रामेश्वरमाट इत्याहित हुने 'ताम आज' परिवाकम सेमान्दक कुमार थार्मन्द, कालेन्द्रुदाहाट जाम्बुनेत्र वर्षिक्यका भाष्यावक लोकाहार चोन्दन, तिरा स्पाइक्यान, एक टिं लाई, तामा तथा एन.डि. मोकात, बालाङ्क, चाहाराहु हुनुहुन्दै । बहित पारीतीय तामाङ रैङ्क संवयव याहार्निच एम एह बलाजानको स्वागत चाराव्याचार चाराम भएको सौ गोपीजा तामगड लाजा, गाल्चा, गोल्चोप, लाम्चा तथा विद्वान्हाल्ले विभिन्न शीर्षकमा तामाङ जाहिराते सामाजिक इतिहासाचारै करारपाहुक प्रस्तुत गर्ने भएको थिए । तसका इम्युन लामा तामाङ मोसेन्दारा 'तामाङ जातिया नैद रहे ईंझो जान बर्व भालि', प्रगुह शिरोधर विवाह तामाङ विदुहम संघिय, अधिमान तामाङद्वारा 'तामाङ जातिको मैत्रिक इतिहासले अद्वितीयहरू', कुमार पीननगद्वारा 'लोकार, दृष्टि जाति तामाङ जातिको पालवानु', एन हि नामादारा 'ओन्द्या दाइबोला ताम', एन हि बोक्कानद्वारा 'तामाङ जातिको जलवित हथा इतिहास' मोसेन्दार बोन्तनामे तामाङ जातियो बासाधिक इतिहास', जम्बुनिक परिवायामो कार्यकारी तामावक हिता इन्द्रदेवानको तामाङ जाति र तुदधर्म' शीर्षकमा कार्यपत्र दुधा बलविहरु उत्तुन घिरिएको थिए । करारकमपार महामारी हुन बरिन भारीतीय तामाङ नैद संघको आभावयताहरू स्वीकारी बुचर, टिस्टा ध्याली, लिरिक, पेहोच, कालेन्द्रु, तिल्लाली, चरिताह, तद्दा, विकित जादि भूमि स्वानगरस्थान तामाङ कुल्लाहार बाहापुरेका थिए । जार्यकार आजोजकहाली सम्पर्क भक्तिभागीकरुका साथि लामाको प्रबन्ध मरेका थिए । गोपीजीको महान्तरमय तामाङ स्लार्ड छिनो, स्वाक्षर अन्तोहरूले तामाङ रैपव्यापा रिक्क तामाङ स्थानानुत्यो प्रलुब्ध गरेको थिए । असिद्ध भरतीय तामाङ नैद विधिक तामाव्याप कुहु तामाङ ज्यून नम्हुँ अतिरि, एक नपा गोपीजो आकजनात्य चारि इत्यज विषयाल बहारोगा गर्नु हुने तथा लहभायी भवैमा भ्रान्तवार जाभार गर्नु भएको थिए । विद्वान एवं गोपीजीक बासापाकि हो नज भैन्चन 'महारी' न्यूसे आक्षम विषयपूर्ण भन्दास्य सहित 'तामाङ जातिको तामानिक इतिहास' विषयक गोपीजी तामाङ बध्को योग्यता गर्ने भएको थिए । यसर तामाङ तामाव्यापि रेहेयो विभिन्न प्राकृत धर्म, बौद्धत्व, फरमस, तामाङ जातिको उद्याय गो पूज्यार्थिको गोपाल तामाङ इतिहासकामरेमा थोरै भएपनि धर्म, परिचर्चा तथा भैल्लाका लाप भरिएको साथै एवं बोक्कपूर्व पुस्तुकीहरू कार्यकारी भव्यतामा सकैन हह लाम्पन भएको थिए ।

ग्रामक र जिनक्काले दाङ्गाल पाउन्ने ?

जहाँ परित भै नमकोको अवस्थामा विगतभा जरते हाती भायो हाती भायो
फुस्या हुने भाषाकाहर पनि नमाहमा सुन्न पाइन्छ । तर पनि लिखिकमध्ये
मात्रमाथै परिचय बंगलमा परि यो हल्ला चलेको छ । यस भाइन्च एउटा
वैनिक प्रविन्दिकामा थो तमाचार छापिएपछि वसपाली टाइबलमा दरिने
जावाते भरिएको तुलमाचारको इतीजा परिवर्त भारतीय तामड तथा
विष्वासलाई कितानलाई भन्नुनको पर्छाई जस्तै भएको छ । यसै
विलक्षितामा जिल्ल भारतीय तामड बौद्ध बैष्यको एक प्रतिनीधि मण्डल या
विष्यलाई विएर दिल्ली जानलागेको कुरा संघका केन्द्रीय सहकोषाध्यम
कुन्ताड मीकातां गाउल्लोल यस्तालाई बताउन भएको छ ।

तामङ जातिनको अस्तित्वको गआ गर्नु पछ 'भन्नु भयो । त्वसैगरी केव्वियं उपाध्यक्ष जे, विष्णु व्याङ्क्ष्य र केव्वियं लहकमेषाध्यक्ष कुन्नाङ मोक्षानले तामङ जातिले आधा शताव्विदीयिको प्रयाम्भमा गावि ट्राउबलको मुख्याधा पाउन गलामाको प्रदर्शी तामाङहरूले मानिलहोको हिन्दूचाहा दौडी तिहारे मुख्य वाधक हो । टर्णी र तिहार मनाउने तामङहरूले ट्राउबलको सुविधा बिन नगाउने कला सारक्करी ट्राउबल सुविधा होने उच्चायकाले आफल्लागायत गएको देखियेशानसार्व बताएको कुरा लगाउन भयो ।

५५॥५८॥ द्विवर्द्धं श्रेष्ठं द्विवर्द्धं द्विवर्द्धं सुंसुं / शुंसुं द्वेषं यद्यन्ते॥ द्विवर्द्धं सुंसुं शुंसुं यद्यन्ते॥
तीनी हन्त्वेनोन, रात्रिका वीमरी बेन दाढ़नाड़ी तामड़ ग्योता/ श्योजीनीत पाड़गे, आसेचा जापोवासे लोप्पे

आप भटेके गए दला थीं लालिके महिलाएँ हैं।

ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶକ୍ଷତ୍ର/ବିଜ୍ଞାନପାତ୍ର/BANGKOK VOL 33 NO 1-2, 2013

‘बुद्ध पूर्णिमा’ र ‘सागा दावा’को तिथिमा मिल्नाता किन र कसरी ?

पृष्ठ १को लल

दिनलाई मरकारी विदाको मूर्चीमा ‘शास्यमनि बुद्धको जन्म शान प्राप्ती एव निर्वाणको तिथि’ भनेन तै उल्लेख गरिएराखेको पाइन्दै । यो पूर्णिमालाई विशाखा नक्षत्रसंग सम्बन्धित अथवा विशाखा नक्षत्रमुक्ता रेपक हुनाले ‘विशाखा पूर्णिमा’ नामले पनि चिनिन्दै² बल्का तैर मालानुसार वर्षको प्रथम महिना वैशाखको पूर्णिमा ‘वैशाखपूर्णिमा’ भनिन्दै ।

वास्तवमा तिव्वती शाषामा ‘सागा दावा’को अर्थ पनि त्यही नै रहेको पाइन्दै । मरत चन्द्र दासको तिव्वती अंग्रेजी शब्दकोश अनुसार शॉग्गु-गू-गू/ को अर्थ विशाखा नक्षत्र (constellation) लाई नै चुम्काएको छ । अगि बुद्ध जन्मान्तीलाई ‘सागा दावा’(सा-गाजी-स्लू-वा) “/ sagahi-sla-wa/ “the mouth of vais'akha(April-May) in which Gautam Buddha was born, and in which he renounced the world and died” भनिएको छ ।³ यहाँ ‘सागा’ भनेको विशाखा नक्षत्रवृत्त, विशाखा पूर्णिमा र ‘दावा’ भनेको तिव्वती शाषामा भहिना (चन्द्र भहिना) हो । अथवा विशाखा नक्षत्रमुक्त पूर्णिमा वैशाख पूर्णिमा हो । त्यनेतै ‘सागा दावा’ भन्नाले वैशाख पूर्णिमा/ विशाखा पूर्णिमा/ विशाखा नक्षत्रमुक्त पूर्णिमा अर्थात् भगवान शास्य मुनि बौद्धम बुद्धको जन्म जयन्ती नै हो भन्ने स्पष्ट हुन्छ ।

तर तिव्वती र भारतीय पात्रोबन्नुसार यी दिन वा बुद्ध जयन्ती प्रत्येक दूँ वर्ष मिन्दै तिथिमा पर्दछ भने प्रत्येक तीनवर्षको एक पटक तरी, एके दिन, एकै तिथिमा फर्दै । त्यसकरण गत वर्ष बन् २००१ को बुद्ध जयन्ती तिव्वतीहरूले भारतीय पात्रोको जैष्ठ पूर्णिमाका दिन भनाएका थिए । यो वर्ष बुद्ध जयन्ती बन् २००२, तिव्वती, सिक्किमे लाख्ये तथा भुटिया, अनि पुटानीहरूले खोजी विश्वका बौद्धहरूसँग जुन् २६ तारिखका दिन, एके दिनमा वैशाख पूर्णिमा बुद्ध जयन्ती मनाए । किन यस्ते भयोः । भनेर खोज्या, तिव्वती माल्यतानुसार यो पात्रोमा नम् २००१ मा अष्टम भहिना थून १२ वटा रहेछ, जब कि भारतीय चन्द्र पात्रोमा १३ वटा चन्द्र भाहिना ढोकेयो । यहाँ भारतीय चन्द्र पात्रो भन्नए तापनि यो चीज, नेपाल, भारत लगामतको विश्वका प्राण: देशाक्लसंग मिल्दै गएछ । चन्द्र दर्पणको १२ वटा भहिना हुनु भनेको चन्द्र विथिमास दर्पण Lunnar Leap year हुन् हो । सन् २००१ मा भारतीय पात्रोमा Lunnar Leap Year भएकोले गर्दा भारतीय चन्द्र पात्रोको चन्द्र भहिना एक भहिना थोको र होछ । त्यसले गर्दा तिव्वती एक भहिना ढिलो हुने गरेको ‘बुद्ध पूर्णिमा वा सागा दावा’ यी वर्ष भारतीयहरूको पात्रोको तिथिमास भेटिन पुर्यो । यही चन्द्र त्रिशमास दर्पण Lunnar Leap year तिव्वतीहरूको पात्रोमा यत वर्ष जोडिएको थिएन । तर भारतीय पात्रोमा भने गत वर्ष तै Lunnar Leap Year जोडिएको थियो । जसले गर्दा Lunnar Leap Year को चन्द्र पात्रोमा एक भहिना धरिन गाँड चन्द्र भहिना १३ वटा भएको थियो ।

यो वर्षासन् २००२को तिव्वती पात्रोमा भने चन्द्र महिना १२ वटा रहेछ जयांत तिव्वती पात्रोमा यस्तपाली चन्द्र अधिमास पर्ष (Lunnar Leap Year) जोडिएको छ । यो तिव्वती Lunnar Leap Year ले गर्दा आगामी वर्ष सन् २००३ को बुद्ध पूर्णिमामा फेरी तिव्वतीहरूको भारतीय पात्रो भन्दा एक महिना बढी हुने भएकोले तिव्वती पात्रो मुताबिक ‘सागा दावा’ वा ‘बुद्ध पूर्णिमा’ जैष्ठ महिनाको ज्येष्ठ पूर्णिमामा नै पुनर जाने छ । किन भने यो वर्ष भारतीय पात्रोमा १२ वटा मात्र चन्द्र भहिना रहेको छ, र तिव्वतीका एक भहिना बहेको छ । यसी तिव्वतीहरूको भहिना चढोत्तरीले जब्त अन्य बुद्ध जयन्ती तैर मासमा प्रथम भहिनाको वैशाख पूर्णिमा अर्थात् विशाखा पूर्णिमामा नै पहुँ तर तिव्वतीहरूको छाहि सौर पासको दोस्रो भहिना जेठको पूर्णिमामा पनि जान्दै ।

यस प्रकार पौराणिक जलदोखे चलि आएको चन्द्र पात्रो परम्पराको अधिमास वर्ष जोड्ने अन्तरालले वर्दा तिव्वती पात्रोमा आधारित चाल्चालहरू तथा बुद्ध पूर्णिमा र सागा दावा एउटै अर्थ र एउटै आस्थाका आधार चलिआएको परम्परा भएर पनि बुद्धका परम्परा हुने पुरोको छ । यहाँ तिव्वती भाषामा भनिएको ‘सागा’ भव्यते तिव्वती भाषाकै शब्दकोश अनुसार विशाखा नक्षत्रमुक्त पूर्णिमा बुद्ध पूर्णिमा (Lunnar Full Moon Day of the month of vais'akha(April-May) in which Gautam Buddha was born, and in which he renounced the world and died) कै अर्थ विन्दू अवधि भाष्यका भूनि गौतम बुद्धको जन्म, तान प्राप्ती तथा तिव्वती हुन यस्तो दिनलाई नै जनाउदैछ ।

जन्ममा हामी संसारभरका सम्पूर्ण बौद्ध मार्गीहरूले आफ्नो धर्मको पवित्र दिनलाई निन्दाभिन्दै दिनमा जनाउन भन्दा महि एके दिनमा मनाउन तिव्वती तथा भारतीय पञ्चाहरूको वौधमा भएका मन्दिरिता र Lunnar Leap Year जस्ता universal कुगहल्लाई सकेलम्स एकै वर्षमा र एउटै पादां र पान रस्के बौद्ध चापाजमा बुद्ध पूर्णिमा र सागा दावा भिन्नै हो कि भन्ने प्रथम नपर्ने थियो । लाजको INTERNET / Computer को युगमा बैलैमा सम्बन्धित निकलयहरूले चासो सालि दिनु भएमा जबैको भलाई हुने थियो । वस्तो भत्तभेदसे एउटै बुद्ध भेगावान पनि तिव्वती भाषायानी परम्परावादी र खोजी अन्यको अलगाई छ, कि भन्ने प्रथम नपर्ने छारिगोको छ । जात विश्वका तामी सम्पूर्ण बौद्धहरू एकै दिन एउटै तिथि एकत्राय बुद्धपूर्णिमा भन्नाउनका भागि आदरणीय पञ्चाह जानी पुज्य गुरुवरहरूमा सांवन्धय यो सुन्दर चालाउदेखु

भवतु सद्य मग्नम् ।

-धैर्यतमन लेखन

1-GOV'T of Sikkim & Sikkim Tourism: भैं बीचाह, धर्मशालामाट ब्रह्मघट भित्र पात्रोमा रेतुलाई ।

2 विश्वासा नै वैशाख महिने भएको जस्त, जात तेजानी शब्दफोल-तेपाल रुजुवार त्रिंशु प्रातिष्ठान र वर्ष जस्तहरू भेपानी बैद्यकीयहरू हुनेत्रियो ।

3. The word Meaning of Tibetan word “ba-ggug-sagahi-sla-wa” BARAT CHANDRA DAS TIBETAN ENGLISH DICTIONARY Kharjap-1993, page No.263-263

पूर्णिमा/Tibetan poem/कविता

बुद्ध पूर्णिमा र तिव्वती
बौद्ध भाष्यका भूनि गौतम

मुक्ति-द भेद वापन्दै

मुप्तपद छेद वापन्दै

मुक्ति-द भेद वापन्दै

बुद्धपद वैष्ण बुद्धपद शुभेणी

वैष्ण बेद त्वं वापन्दै वद्य वापन्दै

शुभे द्वैपद बुद्धपद शुभेणी

मुप्तपद शुभेणी त्वं वद्य वापन्दै

दुक्षी त्वं वापन्दै बुद्धपदै ॥

दुक्षी तु वापन्दै देवदै ॥

दुक्षक तु वापन्दै देवदै ॥

विद्धक बुद्धपद तु वापन्दै ॥

दुक्षक ब्रेष्य तु वापन्दै शुभेणी ॥

तु वापन्दै ब्रेष्य तु वापन्दै शुभेणी ॥

वेष्टयेण वद्य दुक्षपद दुक्षपद शुभेणी वापन्दै ॥

नामा भैं वापन्दै मार्गिन्दै भासा वापन्दै गान्धोल्लाला लुल्लाला ॥

दैनिक पाठ-पूजाका केही विधिहरू

विश्वव्यापी बौद्ध धर्मावलम्बीहरूमा तामड जाति पनि एक हो । पुस्ता पुस्ता अधिदेखि नै तामड जातिने बौद्ध धर्म अवलम्बन गर्दै आएको सर्वाविदितै छ । तर कतिपय क्षेत्रमा कतिपय दृष्टिकोणबाट अपलोकन गर्दा तामडहरू कर्तव्यनिष्ठ बौद्ध नभई जातिगत बौद्धको रूपमा मात्र देखा पर्छ । अझ कतिपय क्षेत्रतिर त भन जातीय क्षेत्रबाट पनि टाढा पुरोको देखिन्छ । यसको मुख्य कारण अज्ञानता तथा परिस्थितिको दुष्यमावलाई नकार्न सकिदैन । जातीय दृष्टिकोणबाट बौद्ध हुनुको साथसाथै शिक्षा तथा कर्मको दृष्टिकोणबाट पनि बौद्ध हुनु बति आवश्यक छ । आफूले मानिन्याएको धर्मको उचित ज्ञान हासिल गरी शारीरिक, वाचिक र मानसिक कर्मको साँचोमा छाल्न सक्नु पर्दछ । भगवान बुद्धको शिक्षालाई जब हामी निस्वार्ष भावनाले हृदयमा बोधिधित उत्पन्न गरी शरीर, वचन र मनको कर्ममा लगाउन सक्छौं तब भाव हामी एक कुशल बौद्धमार्गी बन्न सक्छौं ।

सर्वप्रथम हाँ शरीर, वचन र मनसाई दृष्टस्तरको श्रद्धा, भक्ति तथा विश्वासित विरल्न अर्थात् बृहू, घर्म र संश्प्रति समर्पित गर्न सक्नु पर्छ । आज हार्षिमा यसैको बामाव पयाप्त मात्रामा देखा परेको छ । दैनिक जीवनमा हामीलाई विरलप्रति विद्वार समर्पित गर्न भगवना सृजना गर्नका निम्न प्रत्येक बौद्ध मार्गीको निम्नि साधारण प्रकारको केही विधिहरू यहाँ उल्लेख भिन्नः ।

१. प्रत्येक बौद्धको घरमा आफ्नो क्षमता अनुसारं पूजास्थान राज्ञ अनिवार्य छ जसलाई 'ल्लास्याम वा द्यूयोस्योम' भनिन्छ । ल्लास्याम कोठा सकेदेखि जलमौ, केही ठूलो, चम्यालो, सफानुभ्यर तथा आकर्षक हुनु पर्दछ । यस्तो भग्नमा आफ्नी अनि भवित्वारका सदस्यहरू लगायत अन्य मत्तजनको मनमा ल्लास्याममा रसनामात्र राप्ति तथा आनन्द प्राप्त हुन्छ । ल्लास्यामको वातावरणसे हामीलाई त्यसै त्यसै भगवानप्रति आकृष्ट गराउन सक्नु पर्छ ।

२. भग्नमो योग्यता अनुसार स्तास्याममा भगवान बृह आप्नोक्तिश्वद(चेनरेजी) र गुरु पद्मसम्बन्ध आदिको प्रतिमा (कु) तथा चित्र (फोटो) आदि विधिपूर्वक जुड (मन्त्र) भरी प्रतिष्ठा राख्ने। गरी स्पापना गर्न पर्दछ ।

३. यसरी ल्लास्याम स्थापना भएपछि फ्रल्येक बौद्धमार्गीको घरमा कम भन्दा कम एउटा धजा, (वरच्योग) हुनु नितान्त आवश्यक छ । वर्षमा एक एल्ट क्षमतानुसार ज्ञामा पढाई नयाँ धजा उठाउनु भक्त असल हो । ल्लास्याम र धजा (दरच्योग) महायान बौद्ध भागीको बाहिरी रूपको परिचय चिन्ह हो ।

-लाभा ल्लास्याम ब्रह्मजन

४. बिहान सूर्योदय हुनु अघि नित्य पूजा चढाउने नियम बसाउनु पर्छ, पूजा चढाउन अघि पूजा कोठा बढारेर ताकहरू कपडाले पुँछि सफा गर्नु पर्छ । पूजा चढाउने विशेष प्रकारका बटुकाहरू जसलाई द्योयोपाता ताढ, द्योयोपातिङ, दुङ्घार भनिन्छ ।

रास्री संका गरेर सफा कपडाले पुँछेर सफा गरिएको ताकमा कमैसग सजाउनु पर्छ । द्योयोपातिङहरू बाँगो, टिङ्गो, अग्लो-होचो, फरक फरक तथा जोडेर राख्नु हुँदैन ।

एउटा द्योयोपातिङदेखि अर्कोको दुरी एउटा गहुङ्को दाना जसि भात्र हुनु पर्दछ । त्यसपछि आफ्नो देवे तथा भगवानको बाहिनेतिरबाट सफा कितली बथाल लोहोटाबाट चोखो पानी 'ँ आ हैँ' मन्त्रोच्चारण गर्दै हाल्दै जानु पर्छ । जसलाई 'योन्द्याव' चढाउनु भनिन्छ । पानी औंथी मैं भरी पनि होइन अनि आदा पनि हुनु हुँदैन । तिड्को घेरोसम्म हुनुपर्छ । यसो गर्नाले पानी उठाउदा पोखिने हर हुँदैन ।

द्योयोपातिङको क्रममा चौथो लिङ्गपछि पाँचौ स्वानमा पवित्र वत्ती नउसला सजाउनु पर्छ । त्यसपछि फेरि बाँकी तिङ्गहरू लहरै सजाई पानी चलाउनु पर्छ । नडसल (वत्ती) बनाउदा सफा रुइको सलेदो बिरिलो बटारेर नडसलमा द्वालाङ बढाउनु पर्छ । सलेदो बग्लो तथा होचो हुनु हुँदैन । नडसलको माधिल्लो भागदेखि केही अग्लोमात्र हुनुपर्छ । उसरी नै तेल, धिरावाल्ला पनि नडसलको माधिल्लो भागको नगिचैको घेरासम्म लाउनु पर्छ । ५. यसरी सबै तायार भएपछि वत्ती र धुप जलाउनु पर्छ, अनि कल्पाको पवित्र जल छक्कै हैं यैं खैं । ६० बा हुँ को मन्त्रोच्चारण गरी पूजा योग्यलाई बधिष्ठित गराउन पर्छ जसलाई कमैसग द्योयोपान, श्यावसील, मेतोग, दुग्पोइ, मरमे, ढीद्याव, स्पन्जस्हे, रोन्मो तथा संस्कृतमा अर्थ, पाद्य, पुष्टे, धूपै, आबोके, गस्ती, नैवैच, शब्द भनिन्छ । अर्थ

(क) द्योयोपान :- भगवानको शिरमा चढाउने जल, (ख) श्यावसील:- भगवानको घरण कमलमा चढाउने जल ।

(ग) मेतोग:- भगवानको स्वगत सत्कारकोलागि चढाउने पुष्ट-तार, (घ) दुग्पोइ:- पूजा भण्डपमा दुर्बल्य दिनाश गरी पवित्र सुगन्ध सृजना गर्न निमित्त पवित्र सुगन्धित धुप, (ङ) मरमे:- पूजा भण्डपमा बन्धकार नाश गरी उज्जवल प्रकाश कैलाउन निमित्त पवित्र वत्ती, (च) ढी द्योयोग:- भगवानलाई चढाउने सुगन्धित अमृत, (छ) स्पन्ज स्हे:- भगवानलाई चढाउने यिभिन्न प्रकारको फल, भोजन, (ज) रोल्मो:- भगवानलाई जानीन्द्रित तुल्याउने सर्पीतको, सुमधुर धनी । कम्भा

असमका तामाङ्गरखसंग ३७वें गदा

दत् १००२ बी करवारीको ५ तारिखका दिन य असमके दुई जना तामाङ्ग दानुभाइसंग आश्वासो सुदूरपूर्व असमको बन्देशेष्वर तिमस्किया निम्नाको पीला पुरो। धौला विशाल ब्रह्मपुर नदीको किमारपै फैलिएको जन्मन उबंद बस्ती रहेछ र यो जाक पूर्वी रहेको अस्पात्तल उद्येश्यसंग जोडिएको गाँड़ हो रहा हुने रहेछ। धौलाकी नेपाली ब्रह्मपुरी, बुकाइत्तरभाग तामाङ्गहरूको तहो डत्ती रहेछ, विहारी भाउने ब्रह्मपुरको बाटी उम्मे भेहेही पालाका लिनिको माटोको विश्वाल बैधुको विलारभा अवस्थित विश्वालीया द्वाराउहले गएर बस्ती बतालेको नगमन चापास वर्ष रहेछ। छ, सात घर पोन्जनहरूको र पालिन, पापारा, मोक्षान, कालेन, बम्बन्हरूको कही घर गरेर लाभग ३० घर रहेछ, तामाङ्गहरूको मलाई असमको यात्रा गाराउने दुई जना तामाङ्ग दानुभाइसंग एक जना गाया र एकजना पालिन हुनुहुन्थ्यो। बहाँहरूको घर पनि नेपालीकी गाँड़मै रहेछ, त्वरित मेरो असमी तामाङ्गहसंगको उद्देश गाँड़को करीत एक महिलाको अद्भुत पैश्याकी दुकानावर नै बन्नो। बुकाको अर्च असमी भाषामा हिनो र पञ्चमको अर्च याहो 'जेती' भन्ने हुँदोरहेछ। भासी नाय त्यस्तै रहेछ जपिन पनि बुकाइत्तर को, कालो जाँचि चिसी माटी, अत्तवत उबंद। भनिन्छ, बहिसेसम्म खेतीबारीमा मत हाल्नु चाहैन तै।

जनम जात्को मेरो भुला: दुई उद्येश्यहरू यिषो। बहिलो, असमका तामाङ्गहरूका बारेमा योरहाउ जान्ने र दोको, दोन्हाउहरूको बैश्वालीको छोली गर्ने। पी दुई जाम आसमके तामाङ्ग दानुभाइहरूको सहयोग दिना संभव हुने यिएन। बहाँहरूले मलाई भरपुर सहयोग गर्नु भयो। यसका लागि असमका तामाङ्ग दानुभाइहरू उत्त्वावाहका पात्र हुन्। एक महिलाको जामो बसाह भरीने मेरो साथमा बाहेर दिने जानेको र जानेको करियर तामाङ्ग बहाँहरूमा बहाँहरूले भनाई नैजानु भयो। खास गरेर यस्या बाबुराम तामाङ्गहरूको योगदान अनुनन्दीय छ। हामी दुई भाइ असमको तिमाङ्गुकिया विलाको तामाङ्ग बहाँहरूमा जगाहार एक भित्ता ध्यौपी। असमका तामाङ्गहसंगको हासो भेटपाट जास गर्न र असमका तामाङ्गहरूको यिषो, त्यस्या ह दोन्हाउहरूको बैश्वाली बुझ्ने कृतानि नै बेन्दित रह्यो। नेपाली भूलका भाल्हेहरूको यात्रा बस्ती भएको भारतको उत्तरपूर्वी र अध्यहरूमा असम यस्ति एक हो। परिन्दिलो तद्याक जन्मानार, जसमा भाई ३० लाख नेपालीहरू रहेको बताइन्छ। त्यसमध्ये छ साल बै तामाङ्गहरू मात्र भएको दाढ़ी पूर्वान्न तामाङ्ग बाँड सधको छ। हुन यसि आसमको तीनतुकिया, लोनित्तपुर, डिङ्गाट, गोलापाट, प्रिलापाट, नीपाट, बरपटा आदि विलाहसमा तामाङ्गहरूको धना बस्ती रहेछ र अरु जिम्माहस्या पनि तामाङ्गहरू शोइ बहुत छारिएका रहेछन्। तिमस्किया र डिङ्गाट निम्नाया पनि केहि तामाङ्ग बहिरहरू द्युम्ना नै हासो एकमहिना यिषो। लीनुकियामा जागून, पार्वी, बनाराई, मैतू, रेखालाई, बरगोलाई, टिपोड, आदि ठाउँहरूका तामाङ्गको बानी बस्ती रहेछन्। त्यसमा पनि बाई, बल्लार्देमा तामाङ्गहरूको धनाको धनी छ। भाष्टु तीनतुक्य घर बाँच्या मात्रै रहेछ।

असममा तामाङ्गहरू कहिले पुरे भन्ने कुरा यकिनसाथ मन नतकिए पनि बीसी शिदिय पूर्वान्देशि नै अर्थात् सन् १९०० को शुद्धेशि नै तामाङ्गहरूको असममा प्रवाह बहेको कुरा भन्ने तथ्याकासाथ भन्न सकिन्ना। खास गरेर तिम्बिश द्विजिया कम्पनी सरकारसे असममा रेलको लाइन बिल्याउन र बोहोलाखाइको बानाद क्यांय गुरु गरेगाठि त असममा नेपालीहरूको ओहेटो नै लायबालोको कुरा याहा हुन्छ। सन् १९३० बेषि ६० बी कराकसम्मा त ब्रह्मपुर नेपालीहरूको धना बस्ती बसीसकेको यिषो। न-नवान्ने न्यस्तेना जनान फालानी गरी बारकिल्ला ठोक, जान त्यही माटी उनीहरूको तस्ति र जीबन निर्वाह्यसे साधन बनेको छ। यस त्यस्तेलाई ज-जानाने जगाहार असमलाई नै आकूलो कर्म भुमि जनाउँदै आए, तिभीहरूका उहिलेको दोको र तेतो पूर्वान्न जाप्तुलो पूर्णीली अन्देका बरेका

कुमार दानुभाइ तामाङ्ग, नेपाल कही पनि बहा ज्ञानकारी छ रहा हुन्छ। कानिको त दोनो यस्ताविष्णु नै नेपालसंगको सम्बन्ध दुर्टेको पाहयो भने कानिको अर्च भाउ जाउ र य तर नेपालमा उनीहरूको कही पनि छैन।

असम चिया बागान, कोहोलाखावर र यांस उत्त्वावाहका लागि यस्तिहरू। अधिकांस नेपाली लमा बंगाली भूलका मान्देहरू मात्र होइन मिट्टी उस्मिन्दाई त्यसैले पालेहो छ जन्मा करक गर्दैन। त्यसो त असममा याठोको कुनै कभी दैन र अधिकांस नेपालीहरूको त अफ्नो बोरबहु बेती-बाटी पनि छ तर यसि असमको भुमि हिउंयमा नाडू बद्दोरहेछ। बानसरोबरबाट आउदै चियात्त ब्रह्मपुर बसीको प्रवाह छ असमको बल्लो उद्देश्य भल्लोउत्तम्भै तिविहिउंयमा खेति नार्म एस्पराने असमलाई दुलो घासा पुर्याएको छ। अहिले त उर्ये मानिसको ध्यान चिया बालतिर गएको रहेछ।

तर असम पनि आफैका माजान्न छ, एकातिर बीड़ोहरूकी बोहोलाखापडको कुरा र अकातिर उल्काहरूको संघरणसे। सैनिकहरू एल एम जो र ए के ४५ जस्ता बापुनिक हतियरहरू बोकेर सम्भू सम्भूमा विव रात गाँड र बस्तिहरूमा हिउंयको देज्ज पाल्नु बसमाको लागि सामान्य कुरा रहेछ। याप जबता भने दुईतिरबाट आहु रहेछन्, एकातिर सुरक्षा घोनको खलरा भक्तिर उन्न र बोहोहरूको खारा। बापूनै घट, गाँड र बस्तिहरूमा परि असुरहरू, जब र बीड़ोका बीच बाँकु भन्ने जहिलेका यास नेपालीको यिषति भैरै जबलदेखि असमलाहरूपै भनि भोरै आएका रहेछन्।

नेपाली भूलका भस्मीहरूका लागि भने क्य समस्या परि रहेछ। अर्भै उनीहरू बाकुलाई भारतीय ही र हामी सुरक्षा त्यहाको सरकारसे गाँड भन्ने कुरामा विवस्त तुल लकिरहेका रहेन्नाछन्। हुन त भारत सरकारने सन् १९६२ भन्ना अधिकेवि भारत आई बसोलास गरेका नेपालीहरूलाई भारतीय नामारिक सहर नै अधिकार बुने कुरा देहै अपि नै घोषणा नरिसकेको हो। तर बीच अन्तमा "दिरेही हुटामो" भान्नोबन जल्द र सम्भाटा चार्नेछ। हुन् ८० को दशामा उठेको चिवागी बुटालो बाल्वेलासे नेपाली भूलका मानिसहरूको यस्या एक प्रकार को अप जस्ताइ दिरेही छ। त्यहैले बासी देपताईक देम जनुतारको भेष गर्नुहरू भन्ने माप्तामा बढ्दो अधिन घोषणारहेछन्। यो अस्वामार्जिक हो जन्म चनि पिन्दैन।

आर्थिक रूपमा एक छाक खान र खाउ दी देखिएन। आफूली पराको नै बन्न ए पनि असममा आम रूपमा पाइने बीसको भाटा र भाटोले लिमेर र दोकोने लाएर बनाइएका व्यवस्थित घरहरू, न्यस्यो बरियर एक छिया जातिको करेकालाई र दुइ चार बिघाको खेतीबाटी बाट सहैको देज्ज पाल्न्याछ। गाँड र बन्देलाई असममा माटोलो दु-ज्य थिए भन्ना हुने रहेछ। दोहोरो बाली ननगाए पनि चिया, ताम्बूल, पान, सुपारी, दोको र भरीबाटी खेती बगेह बानीको रूपमा हुने रहेछ। ताम्बूल बान त भस्मीहरूको पाहाना सक्कार भन्ने मुख्य सुनून है रहेछ। त्यहैका आविकाती भस्मीहरूको बो संस्कृति तामाङ्गहरूले चिय अपनाहु सकेका रहेछन्। तर अहिलेसम्म पनि सहीमा आक्लो कानुनी हुर जने जायसम नेपालको बस्तीहरूको नेपालीहरू चिनिन्छन्। केहि ठाउँमा भाटोको नाल्मद्दा पाए पनि अधिकांस ठाउँमा बन चिभागको रिहो तिरेको रसिह बाहेक अस्य माटोको उम्मा उनीहरूलाई छैन। त्यसैले केहि अपोलामा नेपाली दैरेना जब त तरकारले द्याखिलाई तिकिलन सक्की भन्ने पनि लायेको छ तर कतिलाई भने खास गरेर सन् ६० को बराकर्पाल आसाम पसेकाहरूका लागि भने चिन्ताले छाँडेको छैन, तर जबकोको कुरा त अर्भै पनि असममा बारोबाटे बाटोको बुने तस्या परि भन्ना हुन्छ। अर्भै पनि कृतिय ठाउँमा बार र भिलाखाइको कायम हुने ठाउँहरू पाइनु गज्जवलै कुरा बरनोले गरेपछि त्यही उम्माको अधिकार कायम हुने ठाउँहरू पाइनु गज्जवलै कुरा

માણ સાહિત્ય

ફુલેણ / છાતીસ્વા / POEM

અથવા હૃદિય ચાન્દુ ટુલદ્રા

અધ્યાત્મ તથા

મહારીન ખાલ્સાચે જ્યામેચાદ
જાલબાદી ફાબા સીમું ફેલાંજીમ
ખોપોડ ગાડલા થોરી દાન્ધુયાજીમ
મામ હી બીજા દ્વાન્ધામા ॥

ફુલબોકી ગાજ થેન કટુવાલગાડ
મામ ઝીચે થાજીમ ગુડુતા ગાડ
સ્થાતી યાર્વાલા ન્યામ સ્ફેડજીમ
સૌકરાતીલા ઇથાકુનુ ॥

સીમું સાડણે ને થાન્જીમ
તાપા લાલા છેપા કુ-કુનુ
ગુજેશ્વરી લા થાન્જીમ
થામ્બુલા ડોરી લ અબસે ॥

ઇથામું રહ્યોઝીલા ક્યુઝી ખારી
મન્યુપતનું નામસા ગી
સેડસી મીન તોક થાન્જીમ
સાડુલ્સારી ફ્લીક દોરીમ ॥

થદુઝી હેંદે મીન ઠુઠીમ
ઝયામું રહ્યોઝીસ્થામસે ચુ યામું
સાડણે ચુરી આફેસામ
થીઆમ્યાડસેલા ચુ યામું ॥

સ્વસાધુ સંગાડી

ક્ષેપ-મા/ક્ષેપ/છીગ-મા/chig-ma (ગાચાર્ય/words)

નામ	નામ	અંગ્રેજી	નોંધારી
સ્લિંગાડ	શ્રેદ	glacier	હિમાદ
સ્લેન	સ્લેન	snow	હિંદ
શૈનાન્ડલો	શૈનાન્ડલો	top of the Mt.	શિન્યાર
શૈન્ટુંગ	શૈન્ટુંગ	top of hill	શિન્યાદ્દો પન્યાદ, દેઉરાસી, ચુંકો
શુયાથ	શુય	country	શાખ, દેશ
કુ	કુપર્યે	king	રાજી
કેન્દ્ર	કેન્દ્રિય	minister	સમાચાર, મની
કેન્દ્રુધ્યક	કેન્દ્રુધ્યક	Prime Minister	જ્યાનમની
કુસ્ટી	કુસ્ટ	secretary	હિંદ
શુયાન્ડ	શુયાન્ડ	newa	સમાચાર
ફેન્ન	ફેન્ન	vowel	સ્વા
ફેન્ન	ફેન્ન	consonant	સ્વસાધ
કેન્દ્રુદ્ર	કેન્દ્રુદ્ર	last year	ગતાર્થ

PLEASE AVAIL THE FACILITY IN YOUR OWN LOCALITY

COACHING FOR CLASS VII TO X & SPECIAL CLASSES FOR
PRIVATE CANDIDATES OF CLASS-X

SUB. : MATHS & SCIENCE (CBSE/ICSE)

VENUE : HYDROZON DHEEM,

ABOVE DISTRICT COURT BIDNEY

24135

FROM JULY 2002,

'માણ અનેકો સાધુ, રાજ્ય, અનિ જાતીયો પર્યાચાન તો'

ઘંટોંગ ઘંટાંગ/ઘંટાંગઘંટા/GANGTOK YULSA/ઘંટાંગઘંટા

તામડ તાન્ધીય સોષ્ટે (તોમછ સામદીંગ કર્ણમાલા સિકો)
ફેન્ન/ફ્રેન્ન/થીન્ધા/YIG-PA/ સ્વસાધ/સ્વસાધ

ા	એ	ઓ	ાં
ા/ka	એ/kha	ઓ/ga	ાં/ngaa
ા	એ	ઓ	ાં
ા/ea	એ/eha	ઓ/za	ાં/ta
ા	એ	ઓ	ાં
ા/tha	એ/da	ઓ/Ta	ાં/Tha
ા	એ	ઓ	ાં
ા/Da	એ/na	ઓ/pa	ાં/phaa
ા	એ	ઓ	ાં
ા/ba	એ/baa	ઓ/ya	ાં/raa
ા	એ	ઓ	ાં
ા/lo	એ/ma	ઓ/sa	ાં/shya
ા	એ	ઓ	ાં
ા/ba	એ/ya	ઓ/sa	ાં/shya

દીનોં - એ નાના ચાચાએ તાન્ધીય સીંધા હો । એ નાના ચાચાએ
બર્નો આધારેંત હો । એ તિંફિલાં જરૂર પણ ખોંબાંદ । એ તિંફિલાં,
ખુદિયા, ગોડાં તાંદાયત માણહાડ તિંફિલાં ગારેદે આપણે ફડન્યા । યાં
નાનાં ચાચાએ આધારેંત ચર્ચાં એ ચિંધા વેચવાંગદી જા । એ એંધા એ પંચ
દુષ્કરણ ચાચાએ તામછ વણ ટોક દુષ્કરણ હુંબ હોં । એ એંધા બાંદાંદ હોંના ।

ફેન્ન/ફ્રેન્ન/થીન્ધા/YIG-MA/ સ્વર વર્ણ/vowel)

માચાહરુ

ELEMENTS

ા	ાં	ાં	ાં	ાં
ા / a /	ાં / ા /	ાં / u /	ાં / ા /	ાં / ા /

ફેન્ન/ફ્રેન્ન/થીન્ધા/ JOINT LETTERS / સંયુક્ત વર્ણ

ા + એ = એ	એ + ય = ક્યા	ય + એ = ક્યા-બા-	દાચિલો કાદમ્યે પણ્ય
એ + એ = એ	એ + ય = ક્હયા	એ + એ = ક્હયા-બા-	દીનું
એ + કુ = કુએ	એ + ર = એર	એ + કુ = કુએ	એંધા
એ + ર = એર	એ + ર = એર	એ + ર = એર	પ્રા-બા
એ + સ = એસ	એ + સ = એસ	એ + સ = એસ	ગદા-નું
એ + બ = એબ	એ + બ = એબ	એ + બ = એબ	બા-દુષ્ક
એ + વ = એવ	એ + વ = એવ	એ + વ = એવ	હવા- જહું
એ + શ = એશ	એ + શ = એશ	એ + શ = એશ	શા-રોંગ
।	ફુલેણ	ફુલેણ	ફુલેણ (યુમરીંગ) પૂર્ણવિરામ ચિન્હ
*	ફેન્ન	ફેન્ન	ફેન્ન (થીંગ) ચિન્હ
{ }	ફેન્નભેન્ન	ફેન્નભેન્ન	ફેન્નભેન્ન (ચુણ્યીંગ) કોટ ચિન્હ

and urged them to work hard for the preservation and promotion of the tradition, culture and language of Sikkim. Two books - *SURAJKUND: THE SIKKIM STORY* by Ajok K. Shrivastava and *THE MEDICINAL PLANTS OF THE SIKKIM HIMALAYAS* by Bijoy Gurung were also released on the occasion by the Chief Guest. In the morning hours of the same day, the first meeting of the General Council of Sikkim Akademy was held. The President of the Academy, Mrs. Jayshree Pradhan welcomed all the members and invited their active participation in the meeting. She also thanked the Chief Minister Mr. Pawan Chamling for his guidance, advice and patronage of the Akademy. After a thorough discussion about the aims and objectives of the Akademy agenda and items of the day among the members, certain concrete resolutions as regards the formation of Executive Board, Election of vice-President, Formation of Finance Committee etc. were adopted. The following members were elected/nominated as the members of the Academy for another five years. President- Mrs. Jayshree Pradhan, Vice-President-cum-Chairman Of Finance Commit-

tee- Mr. Nordan Tsiring Bhutia, General Secretary- Mr. G.S. Lama, Member of Executive Board-Mr. Pasong Namgyal, Member of Executive Board- Dr. (Mrs) Pushpa Sharma, Member of Executive Board-Mr. Kiran Rasaily, Member of Executive Board-cum-Rep. of Limboo language - Mr. B.B. Subba, Financial Advisor -cum- member Secretary Finance Committee - Mr. T.P. Koirala, Rep. Department of Cultural Affairs-cum Member of Executive Board-Mr. H.K. Karki, Member of Executive Board-Mr. Kiran Rasaily, Rep. of Namgyal Institute of Tibetology-cum- Member of Finance Committee-Dr. Rinzin N. Bhutia, Member of Finance Committee- Mr. Ganga Kaptan, Rep. of Education Department- Mr. Hari Bhakta Sharma, Rep. of Sahitya Akademy Winners- Mr. Girmi Sherpa, Rep. of languages: Mr. Ugen Lepcha (Lepcha), Mr. Santosh Alley (Magar), Dr. Shanti Chhetri (Nepali), Mrs. Durga Kasaju (Newari), Mr. B.B. Rai (Rai), Mrs. Sonam Phuti Sherpa (Sherpa), Mr. S.K. Mukhia (Sunuwar), Mr. Kumar Yonzon (Tamang), Mrs. Padma Gurung (Gurung). Remaining members will be elected and inducted to the Board in later dates.

स्व. महागुरु लोर्बु लामाको

४२ औं दिनको शुद्धिकार्य सम्पर्ण

२६ जूनाई गाड्होताक । विश्व महायान बौद्ध संघका संघनायक तथा अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संघका धर्मकार्यक तथा महागुरु लोर्बु लामाको ४२ औं दिनको शुद्धिकार्यको अवसरमा लिकिम तामाङ बौद्ध संघको तत्त्वावधानमा सिद्ध हो सिद्ध देखेन श्वेतोजी लिङ्ग गोप्यामा तहाँका दिवंगता बन्तरातमा तथा दिव्य चेतना धर्म धातुमा विलीन हुनका साथै अभिलाभ बुद्धका सुखबती लेत्रमा त्रिकाय जयहर धर्मकाय, सम्भोदकाय औ लिमिणकायका परिणाम हुन सकोस भनी कोन्छ्योग सुम प्रति सवित्रय प्रार्थना गर्दै हामी सिकिम तामाङ बौद्ध संघका पदाधिकारीहरु समग्रत भणिष्ठ संघ, गोप्या समितिका सदस्यप्रबण्डारा सिद्ध भोलालमाको पूजा अनुकूल सम्बन्ध गरियो स्वरूप गर ईन्छ कि अहि आदरणीय महागुरु ज्ञ. लोर्बु लामा म्हेमेको मिति ८-६-२००२ बपरान ३.३० बजे असमको नेत्रापनी सिद्ध आसुन गोप्यामा आकस्मिक विधिन भएको मिती । महायान तथा हिन्दून बौद्ध धर्मको लेत्रमा गहन ज्ञान हासिल गर्नु भएका महागुरु तथा लोर्बु लामा राष्ट्रिय तथा बन्तरात्मिक्यस्तरका विभिन्न धर्मिक संघ संस्थाहरूका विभिन्न स्तरको पदचार प्रगत्य गर्नु भएको मिती । विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूको धर्मण तथा विभिन्न पुरुस्ताकारहरूले सुशोभित महागुरुको ४२ वर्षको उमेरमा महाप्रतिनिर्वाचन भएको मिती ।

सिकिम तामाङ बौद्ध संघको तत्त्वावधानमा भएको तथा महागुरुको ४२ औं दिनको शुद्धिकार्यको अवसरमा संघका संस्थाहकार कुमार ह्योन्जन, भूतपूर्व राजा तथिव भिता लिङ्गमे उपस्थित अद्वानु चरकाजाहरु भास्त तथा महागुरु लोर्बु लामाको लालित्यस्त्रवृत्त, उहीको धर्मतान, उपवेशजह हामी सम्पूर्ण बौद्धहरूको लागि उपयोगी र सार्वदर्शक हुनेकूरा बताउनु भयो । त्वसरी नै भारतीय र तामाङ जनसमुदायमा महायानी बौद्ध धर्मको विकासप्रति तथा महागुरुको भूमिका तथा योगदान महत्वपूर्ण रहेको बताउनु भयो । बोनामा का त्रृतीय धर्म यसूँ भोलालमा 'हालीले दूला गुह्यत्वाह अहोहरै विश्वकालमा योग्य उपदेशाहु निते, भाद्र माज-सम्मान गर्ने गर्नु पर्न, सूत्र वशाल जैव गुणामान गर्ने परि त्यो हापो लागि उपयोगी हुने छैन, त त मतकलाई नै लाभदायक हुन जान्छ ।' भन्नु हुने तथा महागुरु को ४२ औं विवको शुद्धिकार्य अनुठान समाप्त गर्नु भयो ।

शोक समवेदना

विश्व महायान बौद्ध संघका संघनायक तथा सम्पूर्ण तामाङ बौद्धहरूका अति आदरणीय महागुरु लोर्बु लामा म्हेमेको मिति ८-६-२००२ बपरान ३.३० बा आकस्मिक विधिन भएको द्वितीय समाचारले हामी स्वत्थ बनेका छौ ।

महागुरु म्हेमेको विधिनले सिकिम तामाङ बौद्ध संघ लगायत विश्वका सम्पूर्ण तामाङ सन्तानहरूमा एक अप्रूपीय अहि हुन पुगेको छ । उहाँ जस्ता ज्ञान र गुणले सम्पन्न तथा कण्ठाका पात्र तामाङ समाजमा उत्पन्न हुन थेर समय लाग्ला । उहाँले जीवन पर्यन्त दिएका ती अमृत्यु शिक्षाहरू हामी माझ सर्वै यार्ग दशक भएर रहि रहने छ । उहाँका अन्तर आत्मा तथा दिव्य चेतना धर्म धातुमा विलीन हुनका साथै अभिलाभ बुद्धका सुखबती लेत्रमा त्रिकाय अर्थात धर्मकाय, सम्भोदकाय औ लिमिणकायमा परिणाम हुन सकोस अनि उहाँका शोकित परिवार तथा पर्वतिक्त तामाङ बौद्ध संघका शोकाकल सदस्यबाटालाई म्हेमेको देशबसानले पर्न गएको आघात सहन गर्ने सत्तिक दिउन् भनी कोन्छ्योग सुम प्रति सवित्रय प्रावेना गर्दै हामी सिकिम तामाङ बौद्ध संघका सम्पूर्ण परिवार शोक समवेदना प्रकट गर्दछौ ।

ॐ नमः शिवाय

॥३॥ शिवाय नाम एजुक एदश ॥
सिविकम तामाङ बौद्ध संघ

कल्पीय कार्बालय, गान्दोक